

SA Keskkonnaõiguse Keskus strateegia 2013-2020

Kinnitatud Keskkonnaõiguse Keskuse nõukogu 4.11.2013. a otsusega, fookusteemade osas uuendatud Keskkonnaõiguse Keskuse nõukogu 16.05.2018.a otsusega

I Organisatsiooni hetkeolukord

Keskkonnaõiguse Keskus (KÕK) on avalikes huvides tegutsev sihtasutus, mille eesmärgiks on aidata kaasa keskkonnaotsustuste tasakaalustatuse ja põhiseaduslikkuse tagamisele. KÕK asutati 2007. a SA Eestimaa Looduse Fond (ELF) ning toonaste ELFi ja Eesti Rohelise Liikumise juristide Kärt Vaarmari, Liis Keerbergi ja Silver Nittimi poolt.

KÕK on ekspertorganisatsioon, mis nõustab ja toetab oma juriidilise kompetentsiga keskkonnaõiguse kujundajaid ja rakendajaid (nt riik, kohalikud omavalitsused, valitsusvälised organisatsioonid, üksikisikud).

KÕK ei ole tavapärane keskkonnaorganisatsioon, mis kaitseb keskkonda, kasutades selleks kõiki võimalikke vahendeid lobbytööst teadusuuringuteni. KÕKi tegevusvaldkond on kitsam: kasutame oma juriidilist ekspertteadmist seal, kus õiguslik regulatsioon on sobiv ja mõistlik vahend keskkonnaseisundi parandamiseks või kuritarvituste ärahoidmiseks.

Senised suunad ja tegevused

KÕKi senised tegevused on olnud:

- **Infovahendus** – keskkonnaõiguslase info kogumine ja edastamine huvilistele: igakuine keskkonnaõiguse uudiskiri (aastast 2009), keskkonnaõiguse materjalid KÕKi kodulehel, temaatilise info kogumine ja edastamine teenusena;
- **Juriidilised analüüsid** – õiguslike probleemide analüüsimine nii enda initsiatiivil kui tellimustöödena, olulisemate tööde teemaks on olnud nt müraregulatsiooni probleemid ja lahendused (2010-2013), olulise ruumilise mõjuga objektide, sh tuuleparkide rajamise probleemid (2010-2011), merealade ruumiline planeerimine (2011), keskkonnaõiguslase halduskohtu praktika ülevaade (2013);
- **Nõustamine ja strateegilised juhtumid** – õigusabi osutamine eesmärgiga mõjutada ja jälgida rakenduspraktikat; aastas ca 15-20 olulisemat juhtumit, võimalusel tasuta õigusabina (fondide toel ellu viidud kaks suuremat tasuta õigusabi projekti, 2008-2010 ja 2012-2013). Hetkel käimas olevad kohtuasjad puudutavad nt ehitusmaavarade kasutamise riiklikku arengukava, Noarootsi kavandatud mingifarmi, Paldiskisse kavandatud LNG terminali;
- **Juhendmaterjalid** – alates 2011. aastast koostatud juhiseid KOV-dele kaasava planeerimise teemal, 2013 avalikustatud osalusjuhised VVOdele ja kodanikele keskkonnanõustamises osalemiseks; töös on kaalutusotsuste tegemise juhised ametnikele ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse (KeÜS) kommentaaride väljaandmine koos teiste Eesti keskkonnaõiguse spetsialistidega;

- **Koolitused** – arenev suund aastast 2011, peamisteks sihtgruppideks on olnud KOV-d, VVOd, ettevõtted; peamisteks teemadeks kaasamine ning haldusmenetluse nõuded keskkonnaasjades;
- **Huvikaitselised tegevused** – arenev suund aastast 2012, seni peamiselt eelnõude kommenteerimine, nt EL keskkonnamõju hindamise (KMH) direktiivi muutmise eelnõu, keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS) muutmise eelnõu, osalemine uue planeerimisseaduse ja ehitusseaduse väljatöötamises jm.

Mahukaimateks sisulisteks teemadeks on seniste tegevuste raames kujunenud **maapõu ehk kaevanduste rajamine, looduskaitse, ruumiline planeerimine**, sh olulise ruumilise mõjuga objektide (ORMO) planeerimine, planeerimismenetluse avatus ja nõuetele vastavus, **välisõhus leviv müra**. Nendes valdkondades on mitmeid KÕKi analüüse (nt ORMODE kavandamine, müraregulatsioon, kohalike kaitsealade loomise normide täpsustused) võetud aluseks tulevaste õigusnormide kujundamisel.

KÕK on kujunenud keskkonnaõiguse eksperdik, keda keskkonnavaldkonnas tegutsejad (nii riigiametnikud kui valitsusvälised organisatsioonid) üldiselt teavad, ning kelle poole vajadusel pöörduakse.

Juhtimine ja ressursid

KÕKi juhtorganiteks on nõukogu ja juhatuse. Juhatuse ülesandeks on organisatsiooni igapäevase tegevuse kavandamine ja juhtimine, nõukogu jälgib organisatsiooni tegevusi ja finantsilist tasakaalu ning annab suuniseid pikemaajalise arengu osas.

KÕKi meeskond koosneb 2013. aastal neljast inimesest, kellest kolm on juristid ning üks assistent. Üks jurist ja assistent on töö osalise koormusega. Lisaks kaasab KÕK oma töösse igal aastal praktikantidena õigusteaduskonna üliõpilasi.

KÕK on alates 2008. aastast Euroopa keskkonnaõigusega tegelevate organisatsioonide võrgustiku Justice & Environment liige, samuti on juristidel hea kontakt teiste keskkonnajuristidega läbi rahvusvahelise võrgustiku Environmental Law Alliance Worldwide (ELAW). Tihe koostöö toimib Eesti Keskkonnanühenduste Kojaga, suurimaks kliendiks analüüside ja seaduseelnõude tellimisel on olnud Keskkonnaministeerium.

KÕKi sissetulekust ca 50% hõlmab teenuste osutamisest saadud tulu, ülejäänud tegevused on rahastatud projektipõhiselt erinevate fondide toel. Suurimad rahastajad on olnud Avatud Eesti Fond (Balti-Ameerika Partnerlusprogramm ning Vabaühenduste Fond), Keskkonnainvesteeringute Keskus ja Kodanikuühiskonna Sihtkapital.

II Olukord tegevusvaldkonnas

Eesti keskkonnaõigus lähtub valdavas osas EL keskkonnaõiguse normidest. Kuna Eesti on paljude teiste EL riikidega võrreldes oluliselt väiksema rahvaarvu ning piiratud haldussuutlikkusega, on EL õigusnormide rakendamise koormus suuremate liikmesriikidega võrreldes suurem. See muudab keskkonnaõiguse normide tundmise ning rakendamise keeruliseks. Keskkonnaõiguse keerukus tingib sellega tegelejate

spetsialiseerumise. Teemat valdavate ekspertide ring on samas väike ning järelkasv uute juristide hulgas kesine.

Viimaste aastate olulisemateks arenguteks Eestis on olnud EL keskkonnaõiguse ülevõtmine, õigusnormide ühtlustamine ning kodifitseerimine. Nii EL kui Eesti tasandil on õigusloomes oluliseks eesmärgiks seatud senise normistiku lihtsustamine ja ühendamine. 2011. aastal on vastu võetud keskkonnaseadustiku üldosa seadus ning koostamisel on keskkonnaseadustiku eriosa seadused, mis koondavad seni eri keskkonnaalastes seadustes leiduvad normid ühtseks tervikuks. Oluliseks suunaks on saanud õigusaktide mõju hindamine, mille praktika on alles väljakujunemise alguses. Õigusloome kvaliteet ei ole siiski piisavalt kõrge – norme ei mõelda ega arutata piisavalt läbi, mis sageli on tingitud ebapiisavast planeerimisest. Õigusloome jaoks ei nähta ette piisavalt ajalist ega rahalist ressursi, selle planeerimisel ei arvestata piisavalt huvigruppide ning avalikkuse kaasamise vajadusega.

Keskkonnaõiguse rakendamise praktika haldusotsuste tegemisel on viimase 10 aasta jooksul oluliselt paranenud, ent arenguruumi on nii kaalutusotsuste tegemisel, otsuste põhjendamisel, kui ka otsustusprotsesside läbipaistvusel ja avatusel. Haldussuutlikkus on KOVdes väiksem kui keskkonnaalastes riigiasutustes (näiteks Keskkonnaamet ja Keskkonnaministeerium), kuna KOVde ametnikel on üldjuhul palju erinevaid ülesandeid ning nad ei ole keskkonnavaldkonna otsuste tegemisele spetsialiseerunud. Nii riigiasutustes kui KOV-des on selge vajadus ametnike koolitamiseks, et nad tunneksid õigusnorme paremini või mõistaksid paremini konkreetsete normide rakendamise olulisust. Puudub ka süsteemne info keskkonnaõiguslase haldus- ning kohtupraktika kohta, mis ei võimalda praktikas tekkinud probleeme süsteemselt lahendada.

Keskkonnaõiguse arendamise ning rakendamise parandamisega tegelevad Keskkonnaministeerium, Keskkonnaamet, TÜ keskkonnaõiguse spetsialistid, riigikontroll, piiratud ulatuses ka õiguskantsler. Valitsusvälised organisatsioonid (eriti EKO) juhivad valvekoerana tähelepanu õigusnormide rakenduspraktika puudustele ning oskavad sisuliselt hinnata nt õigusaktides kavandatavate muutuste võimalikku mõju.

Üldine kodanikuühiskonna areng ning tehniliste võimaluste kasv on toonud kaasa VVOde ja kohaliku omalगतuse võimekuse kasvu ja suurema vajaduse juriidilise toe järele. Inimesed soovivad ja on valmis otsusetegemises rohkem osalema, ent alati ei ole neil selleks piisavaid oskusi või teadmisi. Keskkonda mõjutavad otsused ei ole kohaliku aktiivi jaoks alati küll esimeseks prioriteediks, ent on võrreldes varasemate aastatega üha enam päevakorras.

III Organisatsiooni missioon, visioon ja väärtused

Missioon

KÕK pakub juriidilist ekspertteadmist keskkonnaõiguse normide kujundamisel ja nende rakendamisel, seistes keskkonnaalaste avalike huvide eest.

Visioon

Keskkonnaõiguse normid ning nende rakendamine tagavad inimeste tervise- ja heaoluvajadustele vastava keskkonna ning loodusliku mitmekesisuse.

- Ametnikud teevad keskkonda mõjutavaid otsuseid avatult ja argumenteeritult, koguvad piisavalt infot otsuste võimaliku mõju kohta ning kaaluvad asjakohaselt erinevaid huve.
- Üldsuse esindajad suudavad oma huve otsustusprotsessides asjakohaselt väljendada ja kaitsta.

KÕKi kui keskkonnaõiguse arendaja visiooniks on olla aktsepteeritud avalike keskkonnahuvide eest seisev keskkonnaõiguse ekspert, kes tegutseb kompetentselt ja läbipaistvalt.

Väärtused

KÕK lähtub oma tegevustes järgmistest väärtustest:

- 1) otsustusprotsesside avatus ja läbipaistvus;
- 2) õigusriigi põhimõte – sh seaduslikkus, põhiõiguste kaitse, proportsionaalsus, õiguskindlus;
- 3) huvide tasakaalustatus.

KÕKi tegevuse aluseks on juriidiline ekspertteadmine. KÕK ei esita oma töodes ega pöördumistes seisukohti, mis ei ole läbi analüüsitud või mida KÕKi senine teadmine või kogemus ei toeta. Kui tegevus eeldab ekspertteadmist keskkonnakaitsealises küsimuses (nt konkreetse liigi kaitseks vajalikud tingimused), tuginetakse teiste ekspertide arvamusele.

Organisatsioonina lähtub KÕK Eesti kodanikuühiskonna eetikakoodeksis (2002) kirja pandud põhimõtetest.

IV Tegevusvaldkonnad ja strateegilised eesmärgid

Lähtekohad

Õigus on üksnes raamistik säästva arengu tagamiseks ning selle jaoks vajalike keskkonnakaitsealaste eesmärkide saavutamiseks. Keskkonnaõiguse eksperdina saab KÕK kaasa aidata eelkõige üksikotsuste tegemise menetluse, otsuste läbikaalumise ja põhjendamise nõuete õigele rakendamisele ning kvaliteetsete (sh läbimõeldud, selgete, hõlpsasti rakendatavate) ja avalikku huvi arvestavate õigusnormide kujundamisele.

Seetõttu on suur osa KÕKi tegevustest suunatud üldise keskkonnaõigusala suutlikkuse ja teadmiste kasvatamisele. Ca poole KÕKi praeguste tegevuste mahust hõlmavad edaspidi programmid – **teemaülesed tegevused**, mis on vajalikud keskkonnaõiguse rakendamise kvaliteedi üldiseks parandamiseks (keskkonnaõigusala info levitamine, keskkonnanalaste õiguste kaitsmine, hea halduse põhimõtete juurutamine, rahvusvaheline koostöö ning tugi partneritele).

Lisaks teemaülestele programmidele on järgmisteks aastateks määratletud **fookusteemad**, milles näeme lähiaastatel kõige suuremat võimalust positiivse mõju saavutamiseks.

Programmid

Info levitamine

Valdkonnaspetsiifilisi keskkonnaõiguse norme tunnevad oma ala eksperdid (nt looduskaitsepetsialistid, vee-ekspertid, maapõuespetsialistid) üldjuhul hästi, ent üldjuhul üksnes enda tegevusvaldkonda puudutavalt. Keskkonnaõigust terviklikult tundvaid eksperte on vähe ning nende järelkasv väike. See tekitab killustumist ja vastuolusid praktikas ja õigusloomes (nt põhjendamatult erinevate reeglite kujunemine eri valdkondade loamenetlustes).

Neil, kes keskkonnaõigusega lähedalt kokku ei puutu, on keeruline end isegi põhireeglitega kurssi viia. Infot on valdkonna keerukusest ja mahukusest tulenevalt palju. Peale KÕKi keskkonnaõiguse teemalise veebilehe ning igakuise uudiskirja puudub kanal, mis ühendaks keskkonnaõigusala infot ja võimaldaks seda lihtsa(ma) vaevaga omandada.

KÕKi strateegiline eesmärk:

- keskkonnaõigusala baasinfo (reguleeritavad valdkonnad, peamised õigusaktid, olulisemad analüüsid ning kohtupraktika) on lihtsalt, kiiresti ja ajakohaselt kõigile huvilistele kättesaadav.

Keskkonnavalased õigused

Keskkonnavalased õigused on üks olulisi keskkonnavalade kvaliteeti tagavaid mehhanisme. Õigusnormid ja praktika on hakanud jõudma punkti, kus peamisi menetluslikke õigusi (info kättesaadavus, osalemine otsuste tegemises) tunnustatakse ja üldiselt ametnike poolt teatakse. Tehniline areng on info kättesaadavusele ja osalemisõiguse tagamisele oluliselt kaasa aidanud. Ka keskkonnavalane kaebeõigus on praktikas rakendamist ning kohtute poolt tunnustamist leidnud.

Samas näitab KÕKi poolt 2013. a tellitud keskkonnavalade teadlikkuse uuring, et inimesed tunnevad oma õigusi üldiselt kehvasti, nad ei oska neid mõjutavate otsuste tegemises osaleda või on neil selleks takistusi (nt ei jõua info menetluste kohta nendeni). Esineb ka osalemisheitumust – inimesed ei tunne, et nad saaksid midagi mõjutada, sestap ka ei osale.

See näitab, et arenguruumi on veel mitmes praktilises aspektis (nt avalikkusele osalemiseks antavad tähtajad, tõhusad teavitamiskanalid). Samuti on mitmeid nõuetealasid, kus olukord ei ole normide ega praktika tasandil veel piisav – kaasamine õigusloomesse, arengukavade koostamisse, suurobjektide planeerimisse; takistused kohtumenetluses (kulukus, esialgne õiguskaitse).

KÕKi strateegilised eesmärgid:

- 1) Avalikkusel on võimalik osaleda olulise keskkonnavalade otsuste tegemises varases etapis ja tõhusalt;
- 2) Inimesed oskavad otsusetegemises osaleda;

- 3) Keskkonnaotsustesse on jõudnud kaalumist vajavate asjaoludena õigus puhtale keskkonnale, sh heaolu mõiste;
- 4) Keskkonnaotsuste vaidlustamiseks on loodud järgmised abistavad mehhanismid:
 - a. tasuta või soodsa hinnaga õigusabi;
 - b. eriregulatsioon kohtukulude kandmise riski vähendamiseks;
 - c. selgemad juhised esialgse õiguskaitse kohaldamiseks keskkonnavalastest vaidlustes.

Hea haldus

Hea halduse põhimõtete järgimine on heade keskkonnaotsusteni jõudmiseks vältimatu eeldus. Hea haldus eeldab, et menetlusnõudeid mitte ainult ei järgita, vaid et vajadusel nähakse/minnakse neist ka kaugemale. Keskkonnaotsuste tegemise seisukohalt hõlmab eelkõige järgmisi aspekte:

- uurimisprintsip - info kogumine plaanitava tegevuse mõju kohta (sh keskkonnamõju hindamine);
- kaasamine ja teavitamine (sh KMH/KSH menetluses);
- kaalutlemine, diskretsiooninõuded (sh erinevate huvide kaalumine, eriti negatiivse keskkonnamõjuga otsuste puhul);
- otsuste vormistamine ja põhjendamine.

Keskkonnaotsuseid teevad praktikas peamiselt Keskkonnaameti ja Keskkonnaministeeriumi ametnikud, kuna nende pädevuses on keskkonnalubade andmine ja valdkondliku arengu suunamine arengukavadega. Üha enam on näha riigi soovi anda keskkonnavalast otsusetegemist (nt KMH/KSH järelevalve) üle KOV-dele, samuti on KOV-de pädevuses kohaliku tasandi planeeringute kehtestamine. Samas on KOVde haldussuutlikkus madal. Puudub asutus, kes tegeleks süsteemselt KOV-de ametnike selleteemalise harimisega, on ainult veidi vananenud haldusmenetluse käsiraamat (2004) ning juhuslikud koolitused. KKA ametnikud on üldjuhul suutlikumad, ent KKA soov, et ametnikel oleks üha enam otsustusõigust, eeldab haldusmenetluse nõuete senisest paremat tundmist ja rakendamist. Seni on kindlakäelisi otsuseid pigem vähem ning praktikas juhtub, et otstarbekuse ettekäändel vaadatakse õiguslikest nõuetest (sh kaasamise ning KMH/KSH nõuded) mööda.

KÕKi strateegilised eesmärgid:

- kaalutusotsuste tegemisel keskkonnavalast kogutakse piisavalt infot ja kaalutakse piisavalt erinevaid asjaolusid ja huve, otsused on põhjendatud ja proportsionaalsed;
- konfliktsetes juhtumites järgitakse vähemalt avalikkuse kaasamise põhinõudeid.

Tugiteenus partneritele

Peamiselt otsustusprotsessile ja selle juriidilisele raamistikule keskenduva ekspertorganisatsioonina saab KÕK seada sisulisi eesmäärke teemades, kus õiguslikul normistikul on lähiaastatel oluline/määrav tähendus (vt fookusteemasid allpool).

Teemades, kus on otsused on poliitilised või põhinevad valdkondlikul ekspertteadmisel (nt looduskaitse, linnaplaneerimine), saab KÕK säästva arengu eesmärkidele kaasa aidata eelkõige sellistele teemadele spetsialiseerunud teiste organisatsioonide toetamise kaudu. Keskkonnaküsimusega tegelevad mitmed võimekad ja heade valdkondlike ekspertteadmistega VVOd, kellel napib oma tegevuste elluviimiseks juriidilist suutlikkust (nt eeldab huvikaitsetegevus mõne spetsiifilise küsimuse juriidilist analüüsi, õiguslike positsioonide kaitsmist kohtuasjas või seaduseelnõu kommenteerimist). Nt Eesti Keskkonnaühenduste Koja liikmed, Tallinna ja Tartu linnaasumid, Linnalabor.

Samuti teeb KÕK koostööd organisatsioonidega, kelle tegevuse kaudu saab KÕK oma ekspertteadmistega kaasa aidata muu avaliku huvi kaitsmisele (nt Inimõiguste Keskus, Korruptsioonivaba Eesti).

Tugiteenuse osutamise eelduseks on üldjuhul rahastuse olemasolu ning partneri sisuline võimekus teemaga tegelemisel. Tasulise teenuse osutamise korral ei ole kasumi teenimine selle programmi raames primaarseks eesmärgiks.

KÕKi strateegilised eesmärgid:

- olla toeks keskkonna või ruumilise planeerimise valdkonnas keskkonnaküsimustega tegutsevatele organisatsioonidele, kes on head sisulised eksperdid, ent vajavad efektiivseks huvikaitsetegevuseks juriidilist panust, milles KÕKil on head ekspertteadmised.

Fookusteemad

Need on teemad, millesse õiguslike vahenditega sekkumine KÕKi poolt võib olla lähiaastatel kõige tulemuslikum, arvestades nii teema aktuaalsust ja lähiaastate arenguid, kui KÕKi võimekust ja seniseid tegevusi.

[Ruumiline planeerimine - olulise ruumilise mõjuga objektide \(ORMO\) planeerimine](#)

Infrastruktuuri (teed ja tehnovõrgud) ning muude suurobjektide (nt sadamad, tehased, tuulepargid, elektrijaamad) rajamine avaldab looduskeskkonnale olulist negatiivset mõju. KÕK on teemaga tegelenud asutamisest peale, aastatel 2010-2011 valmis kaks mahukat analüüsi olulise ruumilise mõjuga objektide ja tuuleparkide rajamise õiguslikest probleemidest. Viimastel aastatel on osade objektide osas viidud praktikas otsustamine küll maakonna teemaplaneeringute tasemele (nt tuulepargid ja maanteed), ent see ei ole suurobjektide planeerimise kvaliteeti parandanud. Jätkuvalt planeeritakse olulise mõjuga/tähendusega objekte ühe kohaliku omavalitsuse tasandil (nt LNG terminalid (Paldiski, Sillamäe, Muuga), Otepää radar, tuulepargid) nii, et ei kaaluta selliste objektide jaoks parimaid asukohti laiemal territooriumil või ei arvestata nende üle otsustamisel nende kogumõjuga (nt tuuleparkide puhul).

2015. a keskel jõustus uus planeerimisseadus, mille koostamisel ka KÕK aktiivselt osales. Uus seadus näeb ette riigi ja kohalike omavalitsuste eriplaneeringute koostamise kui viisi nn ORMODE asukohavalikuks ja ehitusõiguse määramiseks.

KÕKi strateegiline eesmärk: Iga ORMO planeerimine toimub läbipaistvalt ning avatult ja selle käigus arvestatakse rajatava objekti kogumõjuga ning kaalutakse erinevaid lahendusi.

Eesmärgid aastaks 2020:

- sõltumatu monitooringu ja analüüsi läbi on hinnatud, kas uus seadus võimaldab läbipaistvat ja avatud praktikat.

Välisõhu kaitse - müra

Välisõhu kvaliteet (saasteainete sisaldus, müratase) mõjutab olulisel määral inimeste tervist, eriti linnades ja tööstuspiirkondades.

KÕK on müraga seotud õiguslikke probleeme kaardistanud praktika käigus juba 2008. aastast, 2012-2013 on Sotsiaalministeeriumi (SoM) juhitud projekti raames koos Oy Akukon Eesti filiaaliga koostatud analüüsid müraregulatsiooni probleemidest ja võimalikest lahendustest.

Osaliselt KÕKi ja Oy Akukon analüüsidele tuginedes uuendati atmosfääriõhu kaitse seaduse loomisel ka müraalast regulatsiooni, mis jõustus 2017. a alguses.

KÕKi strateegiline eesmärk: müranormid ja nende rakendamine tagavad inimeste tervise ja heaolu vajadused.

Eesmärgid aastaks 2020: :

- 1) riiklik järelevalve ja õiguskaitsevahendid tagavad kodanike tõihsa kaitse ülemäärase müra eest;
- 2) avalikkusel on võimalik müranormide kehtivusala otsustamisel tõihsalt kaasa rääkida;
- 3) mürahäiringute vältimiseks või vähendamiseks seatakse lubades ning planeeringutes tõihsaid ja piisavaid meetmeid;
- 4) ühiskonnas on tõusnud teadlikkus olmemüra probleemide lahendamise võimalustest läbi vastavasisuliste kogukondlike kokkulepete.

Maapõu - kaevanduste planeerimine ja rajamine

Maavarade kaevandamine mõjutab negatiivselt inimeste heaolu ja loodusväärtusi. KÕKi praktika näitab, et kaevandamisel ja selle lubamisel ei arvestata piisavalt inimeste tervise ja heaolu ja keskkonnakaitseliste vajadustega. Kaevanduste rajamine toimub üksikotsuste kaudu, erinevalt muudest arendustegevustest, mille jaoks on üldjuhul nõutav planeeringute vm kavade koostamine. Seetõttu ei hinnata praktikas kaevandamise kumulatiivseid mõjusid ning kaevanduste planeerimine on läbipaistmatu ja avalikkuse jaoks suletud protsess.

KÕKi strateegilised eesmärgid:

- 1) uute kaevanduste planeerimine toimub läbipaistvalt ning avatult ja selle käigus arvestatakse nende kogumõju;

- 2) kaevandamislubades määratavad nõuded on piisavad keskkonna, inimeste tervise ja heaolu kaitseks;
- 3) kaevandamisel hinnatakse kohasel määral keskkonnamõju ning liigse mõju korral ei anta kaevandamiseks luba.

Looduskaitse – EL Natura 2000 võrgustiku alade kaitse

Looduslik mitmekesisus on vähenemas, seni ei ole õnnestunud protsessi peatada. Looduskaitse arengukava aastani 2030 kohaselt on selle põhjusteks nt metsamaal asuva puittaimestiku ja soode pindala vähenemine ja killustumine, liikide elupaikade vähenemine jmt. Euroopa Liidus on loodud olulisemate väärtuste kaitsmiseks Natura 2000 võrgustik, ent selle kaitse ei ole piisav, mh ei arvestata praktikas piisavalt arendustegevuse mõjuga selle võrgustiku aladele.

KÕKi strateegilised eesmärgid:

- Natura 2000 aladele avalduva keskkonnamõju hindamisel arvestatakse praktikas Natura võrgustiku eripära vastavalt EL loodusdirektiivis ja Euroopa Kohtu praktikas paika pandud põhimõtetele.

Kliimamuutused

Inimtekkeline, eelkõige kasvuhoonegaaside heitest tulenev kiire kliima muutumine on ohuks nii elurikkusele kui inimestele. Eesti on EL liikmesriigina otsustanud kasvuhoonegaaside heidet oluliselt vähendada. Samas on Eesti ühe elaniku kohta üks suuremaid kasvuhoonegaaside tekitajaid Euroopas ja maailmas, lõviosa sellest heitest tuleb põlevkivienergeetikast. Üha suurenev põlevkivi kasutamine vedelkütuste tootmiseks võimaldab küll Eestis tekkivat CO₂ heidet vähendada, ent on globaalses plaanis jätkuvalt kahjuliku mõjuga.

KÕKi strateegilised eesmärgid:

- arengukavad ja seadusandlus näevad ette piisavaid meetmeid selleks, et täita Eesti rahvusvahelisi kliima-alaseid kohustusi (sh põlevkivi kaevandamise ja töötlemise järkjärgulise lõpetamise).

Pikema perspektiivi teemad

Pikemas perspektiivis jälgitakse ja tegeletakse võimalusel järgmiste teemadega:

- **taastuvenergeetika** edendamise õiguslike võimaluste analüüs ja ettepanekud regulatsiooni tõhustamiseks;
- **kliimamuutustega kohanemise** ja muutustega seotud kahju ennetamise vajadusega arvestamine nii strateegiliste planeerimisdokumentide koostamisel kui ka üksikotsuste tegemisel (nt planeeringute koostamisel).

- looduskaitse liigikaitse ja maastikukaitse – õigusliku regulatsiooni analüüs ja ettepanekud selle tõhustamiseks;
- merealade ruumiline planeerimine – planeerimise regulatsiooni väljakujundamise ja praktika jälgimine, vajadusel ettepanekud selle tõhustamiseks.

V Sotsiaalne ettevõtlus KÕKis

KÕKi taotleb tegevuste kulude katmiseks projektirahastust, ent osutab tulu teenimiseks ka ise õigusteenust. KÕKi õigusteenus seisneb nõustamises ja dokumentide koostamises, haldus- ja kohtumenetluses esindamises, õiguslike analüüside ja hinnangute koostamises. Samuti korraldab KÕK keskkonnaõiguse teemalisi koolitusi, peamiselt ametnikele ja VVOdele, tellimuse alusel ka ettevõtjatele.

KÕKi ettevõtlustegevusel on kaks eesmärki:

- 1) saavutada läbi teenuse osutamise sisulised eesmärgid (nt anda läbi koolituste ja nõustamise ametnikele juurde teadmisi haldusmenetlusest, võimustada VVOsid jne);
- 2) teenida piisavalt tulu, et olla finantsiliselt paindlikum ja stabiilsem ning töödandjana konkurentsivõimelisem.

Teenuse peamised sihtgrupid on riigiasutused (eelkõige Keskkonnaministeerium), kohalikud omavalitsused, valitsusvälised organisatsioonid, ning üksikisikud ja kohalikud kogukonnad.

KÕKi strateegiline eesmärk: sissetulek tasulisest teenusest tagab KÕKi tegevuste jätkusuutlikkuse:

- ettevõtlustulu katab teenuseosutamisega seotud kulud, projektirahastusega tegevuste elluviimise lisakulud ning võimaldab teha investeeringuid ja tekitada reservi tulevikuks;
- teenuse kliendibaas on kasvav ja mitmekesine;
- KÕKi teenus on kõrge sisulise kvaliteediga ning KÕK on nõutud ekspert.

VI Kommunikatsioonistrateegia

Keskkonnaõiguse valdkonnas tegutsevad ning mitmed riigiasutused (nt Keskkonnaministeerium, Keskkonnaamet, Keskkonnaagentuur jt), advokaadibürood, erasektori konsultandid-ekspertid, keskkonnakaitseorganisatsioonid, kes kõik tegelevad ka info jagamisega. KÕKil on selles valdkonnas samas ainulaadne roll, kuna tegemist on ainsa erapooletu, vaid keskkonnaõigusega tegeleva ekspertorganisatsiooniga.

Väliskommunikatsioonil on KÕKi tegevustes eelkõige toetav roll – kommunikatsioon on strateegiliste eesmärkide saavutamise vahendiks. Samas soovib KÕK kommunikatsiooni abil saavutada ka järgmisi eraldiseisvaid strateegilisi eesmärke:

- 1) KÕK on valdkonnas tegutsevate ametnike, VVOde, kodanike, ettevõtjate ja rahastajate seas tuntud ja nähtav;
- 2) üldine teadlikkus keskkonnaõigusest ja sellest tulenevatest nõuetest on KÕKi abil tõusnud;

- 3) KÕKi poolt antud infot võetakse keskkonnaotsuste (seaduste, määruste, üksikotsuste) tegemisel arvesse.

VII Organisatsiooni arenguperspektiivid

Üldine eesmärk: KÕK on elujõuline ja jätkusuutlik missioonipõhine organisatsioon, mis on atraktiivne töökoht või partner keskkonnaõiguse spetsialistide jaoks.

Strateegilised eesmärgid:

- 1) Sisuliste tegevuste elluviimiseks on piisavalt inimesi, meeskond on jätkusuutlik;
- 2) KÕKi tuumikmeeskonnas on ärksad, motiveeritud inimesed;
- 3) KÕKi juhtimine on korraldatud efektiivselt ja jätkusuutlikult;
- 4) organisatsiooni haldus/tugistruktuur toetab juriidilisi tegevusi piisavalt;
- 5) finantsid on tegevuste jaoks piisavad ja nende kasutamine läbipaistev ning jätkusuutlik;
- 6) KÕK teeb aktiivselt koostööd tegevuste elluviimiseks vajalike partneritega;
- 7) KÕKi tegevused on ühiskonnas sisuliselt vajalikud ja probleemide lahendamiseks tõhusad.

VIII Mõju hindamine

KÕKi tegevuste mõju hindamise alused on paika pandud eraldi metoodikas, milles on määratletud mõju indikaatorid ja mõõdikud kõigi programmide ja tegevuste kaupa.

KÕKi mõju hindamise tulemuste kohta avaldame perioodiliselt infot KÕKi kodulehel (<http://www.k6k.ee>).